

Szymon Kawa
Instytut Nafty i Gazu, Kraków

Pomoc unijna dla inwestycji w gazownictwie

Członkostwo we Wspólnocie Europejskiej pozwala Polsce aktywnie uczestniczyć w kreowaniu i wdrażaniu polityki spójności, która ma na celu wyrównywanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego należących do niej regionów. Polityka ta prowadzona jest przez państwa Wspólnoty przy wykorzystaniu różnych narzędzi, a w szczególności przy pomocy finansowej funduszy strukturalnych.

Kolejne okresy programowania oznaczały wybór pewnych najistotniejszych – z punktu widzenia wyrównywania szans – zagadnień, które następnie – transponowane do poszczególnych państw członkowskich – wdrażane były za pomocą programów operacyjnych, finansowanych m.in. przez fundusze strukturalne (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego) oraz Fundusz Spójności.

Wprawdzie już przed integracją istniała możliwość korzystania z różnych funduszy i programów pomocowych, jednak były to środki przyznawane centralnie przez Komisję Europejską na ściśle określone zadania, a w szczególności na rozwój małych i średnich firm, rozwój zasobów ludzkich, a także infrastrukturę sprzyjającą rozwojowi gospodarczemu (PHARE Spójność Społeczna i Gospodarcza) [3]. Projekty transportowe oraz duże inwestycje z zakresu ochrony środowiska otrzymywały finansowanie w ramach programu przedakcesyjnego ISPA [2].

Po wejściu Polski do Unii Europejskiej dostępne stały się tzw. fundusze strukturalne, będące kontynuacją programów przedakcesyjnych – z tą różnicą, że wielkość dostępnych środków została zdecydowanie podwyższona. W ramach programów operacyjnych możliwe były różne inwestycje, w tym komunalne oraz użyteczności publicznej, a także prywatne. Jednakże w żadnym z nich – zarówno w programach przedakcesyjnych, jak i w pierwszym okre-

sie bytności Polski w UE (okres programowania 2000-2006 [1]) – wśród priorytetów wsparcia nie znalazły się zagadnienia dotyczące bezpieczeństwa energetycznego; nie tylko w skali makro, ale również mikro, w skali lokalnej. W związku z tym tematyka finansowania gazownictwa czy elektroenergetyki nie była przedmiotem uzgodnień i przygotowań do pozyskania środków unijnych na inwestycje w tym właśnie kierunku.

W kolejny okres programowania (lata 2007-2013) Polska weszła z pewnym bagażem doświadczeń oraz wiedzą, w jaki sposób funduszami należy zarządzać, a przede wszystkim miała wpływ na określenie kierunków przeznaczania pomocy wspólnotowej. Obecnie, poprzez uzyskanie niemal 22% całej alokacji pomocy oraz przyjęcie największego programu operacyjnego w Europie, Polska niejako wyznacza tempo realizacji polityki wspólnotowej, a od jej skuteczności wdrażania funduszy zależeć będzie powodzenie wdrażania funduszy UE w całej Wspólnocie.

Wśród priorytetów, jakie zostały określone przez państwa Wspólnoty, znalazło się również bezpieczeństwo energetyczne. Polska wdrażać będzie politykę spójności w tym zakresie poprzez Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2007-2013, w którym w ramach X osi priorytetowej wskazuje się na konieczność poprawy bezpieczeństwa energetycznego państwa poprzez tworzenie nowych zdolności przesyłowych i transportowych: gazu ziemnego, ropy naftowej i produktów ropopochodnych, energii elektrycznej oraz poprzez rozbudowę podziemnych magazynów gazu ziemnego, magazynowanie ropy naftowej i jej pochodnych, a także poprzez zapewnienie dostępności sieci gazowej na terenach niezgazyfikowanych i modernizację istniejących sieci dystrybucji.

Szanse dla gazownictwa

Pojawiła się możliwość nadrobienia pewnych zaległości w budowie nowej infrastruktury. Zauważyć należy

bowiem, że o ile sieć przesyłowa rozwijała się, o tyle inwestycje w zakresie dystrybucji nie były spektakularne.

Raczej można było mówić o przystosowaniu istniejącej sieci do obecnych warunków (modernizacja, czy adaptacja gazociągów koksowniczych) niż o wielkim boomie na nowe inwestycje w tym zakresie.

Fundusze strukturalne otworzyły przedsiębiorstwom gazowniczym drogę do realizowania gazociągów potrzebnych z punktu widzenia mieszkańców, czy zainteresowanych podmiotów, ale niekoniecznie rentownych z punktu widzenia spółki dystrybucyjnej. Takie dylematy towarzyszą każdej nowej inwestycji, a na konkurencyjnym rynku, jeżeli infrastruktura nie będzie się zwracać, dla przedsiębiorstwa oznaczać to może nawet zejście z rynku.

Jednym z priorytetów uczyniono gazyfikację północno-wschodniej części Polski (projekty realizowane na tym obszarze mogą otrzymać dodatkowe punkty w trakcie oceny). Warunkiem jest jednak dostęp do źródła gazu. Źródło to zapewnione może być jedynie przez producenta oraz przedsiębiorstwo przesyłowe. Spoglądając na sieć przesyłową widać, że preferowana do zgazyfikowania część kraju nie posiada żadnej nitki sieci przesyłowej.

Dlatego też, aby możliwa stała się gazyfikacja w województwach podlaskim, czy warmińsko-mazurskim, konieczna jest budowa sieci przesyłowej; specjalnych – długich odcinków wysokiego ciśnienia sieci dystrybucyjnej, pełniących funkcję przesyłu, lub należy zmienić formę dostarczania gazu ziemnego na ciekłą i budować stacje regazyfikacji, wraz z lokalną siecią dystrybucyjną.

Takie możliwości daje Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko – konieczna jest jedynie koordynacja działań. Projekty duże – strategiczne – będą w stanie zapewnić źródło zasilania, natomiast w ramach projektów mniejszych – dotyczących dystrybucji – powinna rozwinąć się sieć, zapewniająca zainteresowanym paliwo.

Pomoc

Wdrożenie Programu w takim zakresie powierzono Instytutowi Nafty i Gazu, który na mocy porozumienia z Ministerstwem Gospodarki przyjął funkcję Instytucji Wdrażającej. To dla Instytutu duże wyróżnienie, ale i za-

Rys. 1. System gazociągów przesyłowych w Polsce

Źródło: Gaz-System (www.gaz-system.pl)

razem wielka odpowiedzialność za skuteczne działania w zakresie bezpieczeństwa energetycznego kraju.

Dla zrealizowania celu postawionego w Programie na realizację projektów zostały udostępnione środki w wysokości 947 mln euro. Tak duże środki pomocowe przyznane Polsce na realizację zadań „energetycznych” będą poddawane intensywnej kontroli ich wydatkowania (biorąc pod uwagę dodatkowo aspekt udzielanej pomocy publicznej).

W celu przeprowadzenia w sposób prawidłowy procesu wdrażania, w Instytucje powołano specjalną komórkę organizacyjną – Centrum Funduszy Europejskich dla Energetyki (Centrum FEDE).

Wybór projektów do realizacji następuje w dwóch trybach: indywidualnym oraz konkursowym. W trybie indywidualnym wybierane są projekty duże, o strategicznym znaczeniu dla Polski. Są one objęte szczególną opieką; wnioskodawcy na każdym etapie przygotowania odpowiednich dokumentów potrzebnych do uzyskania wsparcia otrzymują pomoc (w szczególności od strony formalno-prawnej) ze strony Instytutu; jest to zagwarantowane podpisaną tzw. pre-umową. Po przygotowaniu takiego projektu oraz wszelkich uzgodnieniach – także z Komisją Europejską – dotyczących udzielenia pomocy publicznej, projekty te mogą uzyskać dofinansowanie.

W przypadku projektów konkursowych, mimo iż brak jest tak zindywidualizowanego podejścia, potencjalni wnioskodawcy czy beneficjenci mogą liczyć na wsparcie punktu informacyjnego, będącego nie tylko miejscem, w którym udziela się informacji związanych z programem, ale prowadzącym także inne działania promocyjne oraz – co istotne – szkoleniowe. Ponieważ grupa odbiorców funduszy w sektorze energetyki jest wąska, szkolenia organizowane są w miarę potrzeb zainteresowanych, również indywidualnie.

Jednak nie tak łatwo

Z udzielaniem bezzwrotnych dotacji pochodzących ze źródeł publicznych wiąże się problem udzielania pomocy publicznej. Jest to bowiem dodatkowe zadanie zarówno dla Instytutu, stającego się organem udzielającym takiej pomocy, jak i dla beneficjenta, który wpadając w tryby odpowiednich przepisów musi zastosować się do kolejnych

obostrzeń, wynikających z przepisów prawa krajowego i wspólnotowego.

Pomoc udzielana przez INiG prowadzona jest w dwóch formach, podobnie jak wdrażany jest program PO IiŚ (Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko). Po pierwsze, duże, strategiczne projekty przedstawiane są Komisji Europejskiej w trybie indywidualnym (tzw. pomoc *ad hoc*). Oznacza to, że dla każdego projektu konieczne jest wypełnienie specjalnej fiszki notyfikacyjnej, w której zawarte zostaną informacje dotyczące nie tylko samego projektu oraz jego istoty, ale przede wszystkim wpływu realizacji tego projektu na sytuację na rynku krajowym i wspólnotowym. Zgodnie bowiem z art. 87 Traktatu Wspólnot Europejskich (TWE), pomoc publiczna może być dozwolona, jednak m.in. pod warunkiem, że realizacja projektu nie przyczyni się do zdobycia przez przedsiębiorstwo (będące beneficjentem funduszy publicznych) znacznie korzystniejszej pozycji, co mogłoby zagrozić uczciwej konkurencji. Stąd też wnikliwemu badaniu podlega nie tyle projekt, co sam beneficjent oraz gospodarka państwa członkowskiego, wraz z systemem zarządzania energetyką.

Po drugie, projekty mniejsze, dotyczące rozbudowy systemu dystrybucyjnego, jako że dla tej grupy określono, iż pomoc publiczna występuje, otrzymywać będą dotacje zgodnie z przyjętym programem pomocowym, czyli zbiorem zasad i przepisów ogólnie obowiązujących dla tego typu przedsięwzięć. Ów zbiór to Rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie udzielania pomocy publicznej na inwestycje w zakresie budowy i przebudowy dystrybucyjnej sieci gazowej oraz prawidłowego funkcjonowania dystrybucyjnego systemu gazowego, które właśnie doczekało się pozytywnej notyfikacji w Komisji Europejskiej i jako program pomocowy będzie w Polsce obowiązywać na potrzeby udzielania dotacji na tego typu projekty.

Program pomocowy opracowany jest na bazie Wytycznych Komisji Europejskiej w sprawie Krajowej Pomocy Regionalnej – zgodnie z art. 87 ust. 3 lit. a) TWE. Konsekwencją tego są duże obostrzenia w kwalifikowaniu i udzielaniu wsparcia finansowego. Ponieważ jest to tzw. Pomoc Regionalna, będzie ona udzielana w różnej intensywności (w proc.), w zależności od tego, w której części Polski projekt będzie realizowany.

Intensywność wsparcia zależy od województw

Rozporządzeniem Rady Ministrów, przy akceptacji Komisji, została ustalona mapa pomocy regionalnej. Oznacza to, że co do zasady, wysokość dotacji nie może przekro-

czyć 50%. Ale są w kraju województwa odnotowujące wyższy poziom rozwoju i dlatego też ta intensywność jest zmniejszona do 40%, aby wyrównywać szanse i nie

zakłócać konkurencji. Są to województwa: Dolnośląskie, Pomorskie, Śląskie, Wielkopolskie, Zachodniopomorskie oraz Mazowieckie, z tym że Mazowieckie od 1.01.2011 r. przejdzie na jeszcze niższą intensywność – 30%.

Problemem jest jednak fakt, że inwestycje liniowe nie znają podziałów administracyjnych i konieczne stanie się znalezienie odpowiedniej formuły dla zagwarantowania prawidłowego i racjonalnego udzielenia dofinansowania. Inne zasady, które odróżniają wsparcie publiczne od pomocy na ogólnych zasadach, to przede wszystkim okres kwalifikowania wydatków oraz okres realizacji projektu.

Otóż, aby projekt mógł w ogóle zakwalifikować się do dofinansowania musi stanowić tzw. inwestycję początkową (dzięki której wdrożona zostanie nowa technologia, wyprodukowany zostanie nowy produkt, zmieni się organizacja pracy, czy też zostanie wykupiony zakład lub jego część). Ważne jest również, aby przed dniem złożenia wniosku inwestycja nie była rozpoczęta. Koszty natomiast mogą kwalifikować się do dofinansowania, jeżeli w zależności od ich rodzaju zostaną poniesione w odpowiednim czasie. Zatem koszty prac przygotowawczych mogą być ponoszone po przyjęciu programu pomocowego, przed złożeniem wniosku (w tym także przygotowania dokumentacji, ale dotyczy to wyłącznie MŚP). Natomiast prace inwestycyjne oznaczające rozpoczęcie realizacji rzeczowej projektu (pierwsze roboty budowlane czy zawarcie kontraktu na dostawy) mogą rozpocząć się i być kwalifikowalne po złożeniu wniosku o dofinansowanie i wstępnej jego akceptacji przez Instytucję Wdrażającą – Instytut Nafty i Gazu.

Przypisy

- [1] Dla Polski (oraz pozostałych 9-ciu nowych państw członkowskich) pierwszy okres programowania został określony na lata 2004-2006.
- [2] ISPA (Instrument for Structural Policies for Pre-Accession) – instrument finansowy prowadzenia polityki regionalnej wobec państw kandydujących do UE, którego zadaniem było wspieranie inwestycji w zakresie ochrony środowiska oraz transportu, jak również przygotowanie nowych członków do korzystania z Funduszu Spójności.

Warto skorzystać z pomocy

Pomimo wszelkich administracyjnych obwarowań, wykorzystanie funduszy UE przeznaczonych na rozwój polskiego sektora energetycznego powinno być traktowane (zarówno przez Instytut, jak i potencjalnych beneficjentów) jako zadanie priorytetowe, pozwalające uzupełnić braki w infrastrukturze, co przyczyni się także do poprawy bezpieczeństwa energetycznego (dostępu do gazu ziemnego) w całej Polsce.

Perspektywa finansowa Unii na lata 2007-2013 może być ostatnią, tak zasobną w środki na inwestycje infrastrukturalne. Brak wykorzystania tych środków nie tylko nie pozwoli zrealizować inwestycji w założonym w PO IIŚ zakresie, ale również pozbawi Polskę karty przetargowej przy ustalaniu priorytetów oraz budżetu na ich finansowanie w kolejnej perspektywie. Dlatego też Instytut Nafty i Gazu – Centrum FEDE dokłada wszelkich starań, aby projekty już złożone oraz te, które dopiero mają być złożone, zostały szybko zweryfikowane, a przy pomocy specjalistów ds. funduszy UE w niektórych zakresach dopracowane w taki sposób, aby można było je przedstawić Komisji Europejskiej do zatwierdzenia.

Współpraca INiG z beneficjentami przekłada się na dość spore (jak na tak wąski sektor) zainteresowanie pozyskaniem środków unijnych na inwestycje energetyczne. Widać to poprzez liczbę konsultacji udzielonych różnym podmiotom zainteresowanym tym tematem – zarówno od strony inwestycji strategicznych, jak i zapewnienia lokalnie dostępu do gazu.

- [3] PHARE (Polish Hungary Assistance for Restructuring their Economies) – przedakcesyjny fundusz wspierający różne sfery życia społeczno-gospodarczego, przygotowujący zasoby ludzkie, przedsiębiorstwa oraz infrastrukturę do funkcjonowania na wspólnym, szeroko rozumianym rynku.

Mgr Szymon KAWA – pracownik Sekcji Informacji i Promocji Instytucji Wdrażającej w Centrum Funduszy Europejskich dla Energetyki Instytutu Nafty i Gazu.